

Wojciech Dawid Krzeszowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WYBRANE ZAGADNIENIA OPTYMALIZACJI PODATKOWEJ W RELACJI UDZIAŁOWIEC–SPÓŁKA

Streszczenie: Każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą dąży do optymalizacji własnych korzyści. Działania zmierzające do realizacji tego celu są podejmowane w różnych obszarach, w tym także w ramach obciążeń publiczno-prawnych. W praktyce okazuje się, że istnieje szereg rozwiązań pozwalających zmniejszyć lub odsunąć w czasie ciężar podatkowy. W artykule przedstawiono wybrane zagadnienia z tego zakresu w relacji udziałowiec–spółka w kontekście podatku dochodowego.

Słowa kluczowe: optymalizacja podatkowa, aport, udziałowiec, akcjonariusz.

1. Wstęp

Każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą dąży do optymalizacji własnych korzyści. Dotyczy to zarówno wspólników bezpośrednio zaangażowanych w zarządzanie, jak i akcjonariuszy, którzy najczęściej nie uczestniczą w bieżących czynnościach wykonywanych w ramach przedsiębiorstwa. Działania zmierzające do realizacji tego celu są podejmowane w różnych obszarach, w tym także w ramach obciążeń publiczno-prawnych. W praktyce okazuje się, że istnieje szereg rozwiązań pozwalających zmniejszyć lub odsunąć w czasie ciężar podatkowy. Poniżej przedstawiono wybrane zagadnienia z tego zakresu w relacji udziałowiec–spółka w kontekście podatku dochodowego.

2. Aport nieruchomości do spółki

Jedną z możliwości optymalizacji podatkowej, na którą zostanie zwrócona uwaga w niniejszym artykule, są korzyści powstające w momencie wniesienia aportu do spółki osobowej. Objęcie udziału w spółce osobowej w zamian za wkład niepieniężny nie generuje u osób fizycznych przychodów z kapitałów pieniężnych [Rustecki, 22 VI 2009, DF, s. 4]. Przychody takie, w wysokości wartości nominalnej objętych udziałów lub akcji, powstają w przypadku wniesienia wkładu niepieniężnego do spółki mającej osobowość prawną [ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej cyt. jako updog) art. 17 ust.1 pkt 9]. Wspólnik wnoszący aport do spółki

osobowej nie wyzbywa się jej, ponieważ wciąż należy ona do niego w części odpowiadającej jego udziałowi w majątku spółki. Dla celów amortyzacji za wartość początkową np. budynku wniesionego aportem do spółki osobowej przyjmuje się wartość ustaloną przez wspólników, nie wyższą jednak niż wartość rynkowa z dnia wniesienia wkładu [updof, art. 22g ust.1 pkt 4]. Dzięki takiemu rozwiązaniu można urealnić wartość środka trwałego (w szczególności nieruchomości) i jednocześnie dokonywać odpisów amortyzacyjnych od wyższej podstawy lub uzyskać wyższe koszty uzyskania przychodu w przypadku sprzedaży tego środka trwałego. Dodatkowym plusem tej operacji jest także sposobność do zastosowania indywidualnych stawek amortyzacyjnych dla używanych środków trwałych po raz pierwszy wprowadzonych do ewidencji [updof, art. 22j ust.1].

3. Umorzenie udziałów w spółce kapitałowej bez podatku dochodowego

Możliwości optymalizacji podatkowej występują także w związku z umorzeniem przez osobę fizyczną udziałów w spółce mającej osobowość prawną. Według artykułu 10 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych do źródeł przychodów zalicza się m.in. kapitały pieniężne. Z kolei w art. 17 ust. 1 pkt 4 wśród omawianych przychodów wymienia się dywidendy i inne przychody z udziału w zyskach osób prawnych, które zawierają także dochody z umorzenia udziałów (akcji) – art. 24 ust. 5 pkt 1. Wynika z tego, że z operacją tą wiąże się konieczność zapłaty podatku dochodowego. Można jednak tego uniknąć, wykorzystując przepisy związane z darowiznami [Kijak, 7 I 2010, DF, s. 7].

Zgodnie z artykułem 24 ust. 5d ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych dochodem z umorzenia udziałów lub akcji w spółkach mających osobowość prawną jest nadwyżka przychodu otrzymanego w związku z umorzeniem nad kosztami uzyskania przychodu, obliczonymi zgodnie z art. 22 ust.1f albo art. 23 ust.1 pkt 38. Jeżeli nabycie nastąpiło w drodze spadku lub darowizny, koszty ustala się do wysokości wartości z dnia nabycia spadku lub darowizny, tj.:

1. W przypadku udziałów (akcji) objętych w zamian za wkład niepieniężny:
  - a) w wysokości nominalnej wartości objętych udziałów (akcji) z dnia ich objęcia – jeżeli te udziały (akcje) zostały objęte w zamian za wkład niepieniężny w innej postaci niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część,
  - b) w wysokości wartości przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części, wynikającej z ksiąg przedsiębiorstwa, określonej na dzień objęcia tych udziałów (akcji), nie wyższej jednak niż ich wartość nominalna z dnia objęcia.
2. W przypadku udziałów (akcji) objętych w zamian za wkład pieniężny – w wysokości wydatków na objęcie lub nabycie udziałów (akcji) w spółce mającej osobowość prawną.

Koszt ten nie może przekraczać wartości rynkowej umorzonych udziałów (akcji) z dnia otrzymania spadku lub darowizny.

Przychodem jest więc otrzymane wynagrodzenie z tytułu umorzenia udziałów (akcji), a kosztem uzyskania przychodu – wartość umorzonych udziałów (akcji) z dnia ich nabycia przez obdarowanego. Różnica pomiędzy tymi wielkościami jest podstawą do naliczenia podatku dochodowego według zryczałtowanej stawki 19% [updof, art. 30a, ust.1 pkt 4]. Należy zwrócić tutaj uwagę, że zgodnie z art. 30a ust. 6 tej ustawy zryczałtowany podatek dochodowy od dochodów z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziałów w zyskach osób prawnych pobiera się bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania przychodu inne niż wymienione w art. 24 ust. 5d.

Według ustawy o podatku od spadków i darowizn zwalnia się od tego obciążenia nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych przez małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, rodzeństwo, ojczyma i macochę, jeżeli zgłoszą nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie 6 miesięcy od dnia powstania obowiązku podatkowego [ustawa o podatku od spadków i darowizn, art. 4a].

Jeżeli wartość wynagrodzenia w zamian za umorzenie udziałów (akcji) jest równa lub niższa od ich wartości z dnia nabycia w drodze darowizny to dochód nie powstaje, a tym samym nie ma konieczności zapłaty podatku dochodowego od umorzenia udziałów (akcji). Na sposób ustalenia dochodu z tego tytułu nie ma wpływu fakt ewentualnego zwolnienia z opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn darowizny udziałów (akcji) otrzymanej od darczyńcy¹.

4. Podwyższenie kapitału w spółce a podatek dochodowy od osób fizycznych

Kolejnym elementem, na który warto zwrócić uwagę przy rozważaniach z omawianego zakresu są możliwości optymalizacji podatkowej przy podwyższaniu kapitału. Według art. 257 § 2 Kodeksu spółek handlowych podwyższenie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością następuje przez podwyższenie wartości nominalnej udziałów istniejących lub ustanowienie nowych². Podwyższenie kapitału zakładowego następuje z chwilą wpisu do rejestru w sądzie rejestrowym.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za przychód uważa się nominalną wartość udziałów (akcji) w spółce mającej osobowość prawną, objętych w zamian za wkład niepieniężny. Z literalnego brzmienia przytaczanego przepisu wynika, że ustawodawca wiąże określone skutki prawne z objęciem udziałów w zamian za aport po stronie podmiotów dokonujących wkładu. Gdy podatnik wnosi do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część, osiąga

¹ W omawianej kwestii patrz także: [Interpretacja... IPPB2/415-477/09-2/AS].

² Analogiczny przepis w Kodeksie spółek handlowych w odniesieniu do spółki akcyjnej to art. 431 § 1.

w związku z tą operacją przychód w wysokości objętych udziałów w wartości nominalnej. Datą tego przychodu jest dzień wpisu podwyższenia kapitału zakładowego do rejestru. Wysokość podatku wynosi 19% [updof, art. 30b ust. 2 pkt 5] od dochodu rozumianego jako różnica między przychodami a kosztami ich uzyskania zgodnie z art. 22 ust. 1e omawianej ustawy. Koszty te w przypadku objęcia udziałów lub akcji w spółce w zamian za wkład niepieniężny w innej postaci niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część – na dzień objęcia tych udziałów (akcji) – ustala się w wysokości:

1) wartości początkowej przedmiotu wkładu, zaktualizowanej zgodnie z odrębnymi przepisami, pomniejszonej o sumę dokonanych przed wniesieniem tego wkładu odpisów amortyzacyjnych, jeżeli przedmiotem wkładu są środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne;

2) wartości:

a) nominalnej wnoszonych w formie wkładu niepieniężnego udziałów (akcji) w spółce, w przypadku gdy zostały objęte w zamian za wkład niepieniężny w innej postaci niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część;

b) określonej zgodnie z przytaczanym wcześniej art. 23 ust. 1 pkt 38, w przypadku gdy udziały (akcje) w spółce, które są wnoszone w formie wkładu niepieniężnego, nie zostały objęte w zamian za wkład niepieniężny;

c) określonej zgodnie z przytaczanym wcześniej art. 22 ust. 1f, w przypadku gdy udziały (akcje) w spółce, które są wnoszone w formie wkładu niepieniężnego, zostały objęte w zamian za wkład niepieniężny w postaci przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części – jeżeli przedmiotem wkładu niepieniężnego są udziały (akcje) w spółce;

3) faktycznie poniesionych, niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów, wydatków na nabycie innych niż wymienione w punkcie 1 i 2 składników majątku podatnika – jeżeli przedmiotem wkładu są te inne składniki.

W związku z tym podwyższenie kapitału zakładowego nie w formie emisji nowych udziałów (zmiany ich ilości), lecz poprzez zwiększenie wartości dotychczasowych udziałów, nie jest przychodem dla wspólników – osób fizycznych. Tym samym w omawianej sytuacji nie istnieje konieczność zapłaty podatku dochodowego³.

5. Zmiana formy działalności przedsiębiorstwa

Ze względu na sposób opodatkowania podatkiem dochodowym podmiotów prowadzących działalność gospodarczą najczęściej bardziej opłacalna jest forma osoby fizycznej. Wynika to z faktu, że właściciel osoby prawnej jest opodatkowany podwójnie, tj. najpierw pobiera się „daninę” od dochodu przedsiębiorstwa, a następnie jest płacony podatek od dywidendy. Osoba fizyczna jest obciążana podatkiem dochodowym tylko raz i ma ponadto możliwość wyboru różnych jego form z pewnymi

³ W omawianej kwestii patrz także: [Interpretacja... 1421/BF/415-90/GJ/06].

warunkami. W niektórych sytuacjach wspólnicy mogą być zainteresowani zmianą formy prawnej prowadzenia działalności ze spółki kapitałowej na spółkę osobową. Może to nastąpić w trybie określonym w kodeksie spółek handlowych [Kodeks... art. 551-584] lub poprzez wniesienie aportu przedsiębiorstwa spółki kapitałowej do spółki osobowej [Błażyński, 8 II 2010, DF, s. 8].

W omawianej sytuacji pojawia się problem opodatkowania niepodzielonych zysków z lat ubiegłych. Zgodnie bowiem z art. 10 ust.1 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych do dochodów (przychodów) z udziału w zyskach osób prawnych zalicza się także wartość niepodzielonych zysków w spółkach kapitałowych w przypadku przekształcenia tych spółek w spółki osobowe. Przychód ten określa się na dzień przekształcenia.

W przypadku wspólników będących osobami prawnymi możliwe jest wykorzystanie zwolnienia zawartego w art. 22 ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Zwalnia się bowiem od podatku dochodowego dochody z dywidend oraz inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, jeżeli są spełnione łącznie następujące warunki:

1) wypłacającym dywidendę oraz inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych jest spółka będąca podatnikiem podatku dochodowego, mająca siedzibę lub zarząd na terytorium RP,

2) uzyskującym dochody (przychody) z dywidend oraz inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, o których mowa w pkt 1 jest spółka podlegająca w RP lub w innym niż RP państwie członkowskim Unii lub w innym państwie należącym do EOG opodatkowaniu podatkiem dochodowym od całości swoich dochodów,

3) spółka, o której mowa w pkt 2 posiada bezpośrednio nie mniej niż 10% udziałów (akcji) w kapitale spółki, o której mowa w pkt 1,

4) odbiorcą dochodów (przychodów) z dywidend oraz innych przychodów w zyskach osób prawnych jest:

a) spółka, o której mowa w pkt 2,

b) zagraniczny zakład spółki, o której mowa w pkt 2.

W przypadku osób fizycznych istnieje konieczność zapłaty 19% zryczałtowanego podatku dochodowego z tytułu przekształcenia.

Innym rozwiązaniem w omawianej sytuacji jest aport przedsiębiorstwa spółki kapitałowej do spółki osobowej. Dochód uzyskany z tego tytułu jest zwolniony z podatku. W świetle interpretacji podatkowej [Interpretacja... IPPB3/423-578/09-4/MS]: „Zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, przychodem podatkowym jest w szczególności nominalna wartość udziałów (akcji) w spółce kapitałowej albo wkładów w spółdzielni objętych w zamian za wkład niepieniężny w innej postaci niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część. Brzmienie powołanego przepisu jednoznacznie wskazuje, iż odnosi się on wyłącznie do wkładów niepieniężnych w postaci innej niż przedsiębiorstwo bądź jego zorganizowana część – wnoszonych do spółek kapitałowych oraz spółdzielni.

Należy zatem *a contrario* stwierdzić, iż nie podlega opodatkowaniu wniesienie wkładu w postaci przedsiębiorstwa bądź jego zorganizowanej części (niezależnie od formy prawnej podmiotu otrzymującego aport), jak również wniesienie wkładu do podmiotów innych niż spółki kapitałowe i spółdzielnie – czyli również do spółek osobowych – bez względu na to, co stanowi przedmiot wkładu niepieniężnego [...]”.

W wyniku takiego rozwiązania wspólnicy spółki kapitałowej stają się z dniem przekształcenia (wniesienia aportu) jednocześnie współnikami spółki osobowej. W tym przypadku dochód uzyskany przez spółkę kapitałową z działalności spółki osobowej podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych, a następnie opodatkowana jest dywidenda dla akcjonariuszy/udziałowców. Reasumując, także tutaj występuje podwójne opodatkowanie.

Rozwiązaniem, które pozwoli osiągnąć korzyści w postaci pojedynczego opodatkowania, jest założenie spółki komandytowej, w której komplementariuszem jest spółka kapitałowa wnosząca aport w postaci przedsiębiorstwa, a komandytariuszami osoby fizyczne, które jednocześnie są udziałowcami spółki kapitałowej. Następnie ustala się jak największy udział komandytariuszy w zysku spółki, np. 99%, a 1% komplementariusz – spółka kapitałowa. Dzięki temu osiągnąć jest pożądany efekt, tj. „przekształcenia” spółki kapitałowej w osobową bez ponoszenia dodatkowego ciężaru podatkowego⁴.

6. Podatek dochodowy przy podziale spółek

W trakcie dokonywania poprawy sytuacji finansowej przedsiębiorstwa stosunkowo często można się spotkać z podziałem spółki. Składniki majątkowe mogą być wnoszone do jednostek powstałych w wyniku podziału w formie:

1. niezorganizowanej części przedsiębiorstwa (odrębne składniki majątku – aport) lub
2. zorganizowanej części przedsiębiorstwa⁵.

W pierwszym przypadku dochód osiągną z tego tytułu przez właścicieli będących osobami prawnymi jest traktowany jako dochód z tytułu udziału w zyskach osób prawnych. Oblicza się go na dzień podziału w wysokości nadwyżki wartości nominalnej wartości udziałów (akcji), przydzielonych w spółce przejmującej lub nowo zawiązanej, nad kosztami nabycia lub kosztami objęcia udziałów (akcji) w spółce dzielonej, obliczonymi zgodnie z art. 15 ust.1k albo art.16 ust.1 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych⁶ [ustawa o podatku dochodowym od

⁴ Patrz także: [Kudert, Jamróży 2007, s. 205] oraz [Rustecki, 16 VII 2009, DF, s. 4].

⁵ W kwestii definicji przedsiębiorstwa lub zorganizowanej jego części patrz art. 55 Kodeksu cywilnego oraz art. 4a pkt 3-4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

⁶ Podobne rozwiązania zawarto w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych w art. 24, ust. 5 pkt 7.

osób prawnych (dalej cyt. jako updop), art. 10 ust. 1 pkt 6]. W momencie zbycia otrzymanych udziałów (akcji) ustala się przychód na ogólnych zasadach, a kosztem jest ich wartość nominalna.

W drugim przypadku dochód osiągnięty przez właścicieli nie podlega opodatkowaniu już w momencie wystąpienia podziału spółki tylko w momencie ich zbycia (umorzenia) [Szymański 2005, s. 216]. Kosztem uzyskania przychodu jest w tej sytuacji wartość przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części wynikającej z ksiąg przedsiębiorstwa, określonej na dzień objęcia tych udziałów (akcji), nie wyższej jednak niż ich wartość nominalna z dnia objęcia [updop, art. 15 ust. 1k pkt 2 i art. 16g ust. 9].

Reasumując, podział poprzez wniesienie zorganizowanej części przedsiębiorstwa jest dla podmiotu przekształcanego bardziej opłacalny ze względu na kryterium w postaci możliwości odroczenia w czasie podatku od dochodu z tego tytułu.

7. Zakończenie

Jak wynika z powyższych rozważań, istnieją różne sposoby ograniczania wysokości podatków bądź ich odraczania w czasie. Katalog ten jest znacznie szerszy, a artykuł ten nie wyczerpuje tematu optymalizacji podatkowej⁷. Korzystając z rozwiązań obniżających obciążenia publicznoprawne należy uwzględnić ryzyko związane z tymi działaniami. Zagadnienia prawne były, są i prawdopodobnie będą skomplikowane dla przedsiębiorcy niemającego wszechstronnej wiedzy z tego zakresu. Niejednokrotnie konieczne jest korzystanie z usług wyspecjalizowanych prawników. Wiąże się to niestety z wysokimi kosztami. Ponadto w celu zabezpieczenia przed potencjalnymi sankcjami wskazane jest uzyskanie interpretacji podatkowej wydanej przez odpowiednie organy państwowe, np. Ministerstwo Finansów. Niemniej korzyści, które można dzięki temu osiągnąć, często wielokrotnie przekraczają nakłady na ten cel i tym samym, gdy tylko jest to możliwe, należy zmniejszać ciężar obciążeń publicznoprawnych.

Literatura

- Błażyński M., *Nie każda restrukturyzacja jest korzystna podatkowo dla udziałowców*, „Rzeczpospolita” z 8 lutego 2010 r.
- Gąsiorek M., *Przemysłane podwyższenie kapitału zakładowego pozwala uniknąć zapłaty podatku*, „Rzeczpospolita” z 28 września 2009 r.
- Kijak D., *Można zbyć udziały w spółce bez podatku*, „Rzeczpospolita” z 7 stycznia 2010 r.
- Kudert S., Jamróży M., *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*, ABC, Warszawa 2007.

---

⁷ Kolejnym znanym przykładem optymalizacji podatkowej są zagadnienia związane z wyborem: objęcie nowych akcji/ udziałów w spółce kapitałowej czy pożyczka dla spółki oraz sposoby ominięcia tzw. cienkiej kapitalizacji.

- Pęczyk-Tofel A., Tofel M., *Przeszacowanie wartości majątku daje oszczędności podatkowe*, „Rzeczpospolita” z 17 września 2009 r.
- Rustecki K., *Aport nieruchomości do spółki osobowej daje korzyści podatkowe*, „Rzeczpospolita” z 22 czerwca 2009 r.
- Rustecki K., *Jak obliczyć podatek, gdy spółka wniosła aportem akcje lub udziały*, „Rzeczpospolita” z 16 lipca 2009 r.
- Szymański K., *Opodatkowanie spółek kapitałowych i ich wspólników w zakresie dochodów z kapitałów*, Unimex, Wrocław 2005.

Dokumenty

- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach o sygnaturze IPPB2/415-477/09-2/AS.
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie o sygnaturze IPPB3/423-578/09-4/MS.
- Interpretacja indywidualna Urzędu Skarbowego w Pruszkowie o sygnaturze 1421/BF/415-90/GJ/06.
- Kodeks spółek handlowych (DzU z 2000 r. Nr 94 poz. 1037 z późn. zm.).
- Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych (DzU z 2000 r. Nr 14 poz. 176 z późn. zm.).
- Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz U z 2000 r. Nr 54 poz. 654 z późn. zm.).
- Ustawa o podatku od spadków i darowizn (DzU z 2009 r. Nr 93 poz.768).

SELECTED ISSUES IN TAX OPTIMISATION IN A SHAREHOLDER – COMPANY RELATIONSHIP

Summary: Any business entity that runs a business operation aims for optimising its own benefits. Steps aimed at achieving this objective are taken in many areas including public and legal burdens. Practice shows that there are a number of solutions of reducing or deferring the tax burden. The article presents selected issues in this area in a shareholder – company relationship in the income tax context.